

Jääkärit Libaussa

Jääkäripataljoona 27 saapui Libaun kaupunkiin maaliskuussa 1917. Se oli tuolloin alistettu Saksan yleisesikunnan sotilaspoliittiselle jaostolle, joka hoiti kaikkia Suomea koskevia asioita. Pataljoona kuului samalla kenttäarmeijaan ja sen tehtävänä oli osallistua koulutuksen ohella Kuurinmaan rannikon puolustukseen.

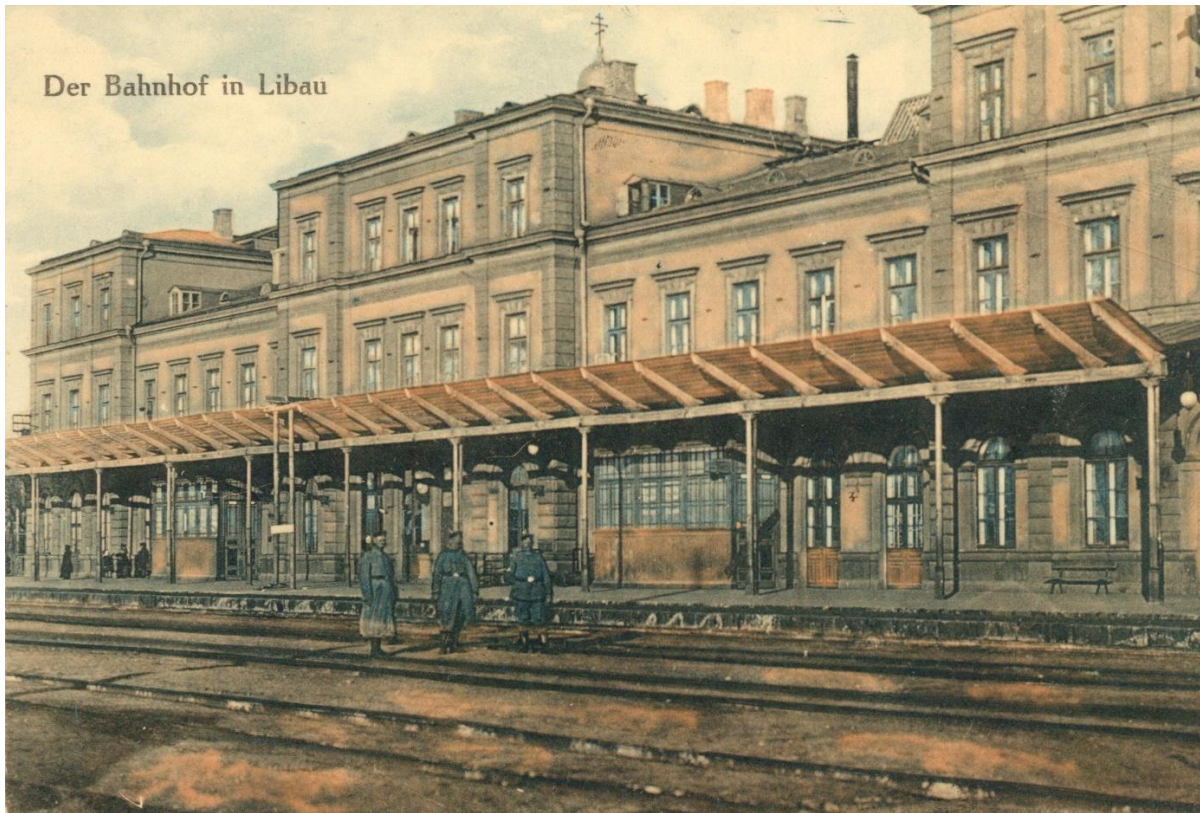
Libaun keskustaa 1900-luvun alussa. Oikealla Pyhän Kolminaisuuden katedraalin torni.

Sotasaaliskonekiväärejä Libaun keskustassa maailmansodan aikana.

Libaun rautatieasema (Rīgas iela 71)

Jääkäripataljoona 27 saapui ensimmäisen kerran Libaun rautatieasemalle joulukuussa 1916, josta se jatkoi matkaa Aa-joen talvitaisteluihin. Aikalaiskuvauksen mukaan paluu maaliskuussa 1917 tapahtui toivorikkain mielin. Kaupungin keskustaän marssittiin vastassa olleen soittokunnan soittaman Porilaisten marssin tahdissa. Nykyään rautatieaseman yhteydessä toimii myös Linja-autoasema.

Libaun rautatieasema maailmansodan aikana (rautatien puolelta).

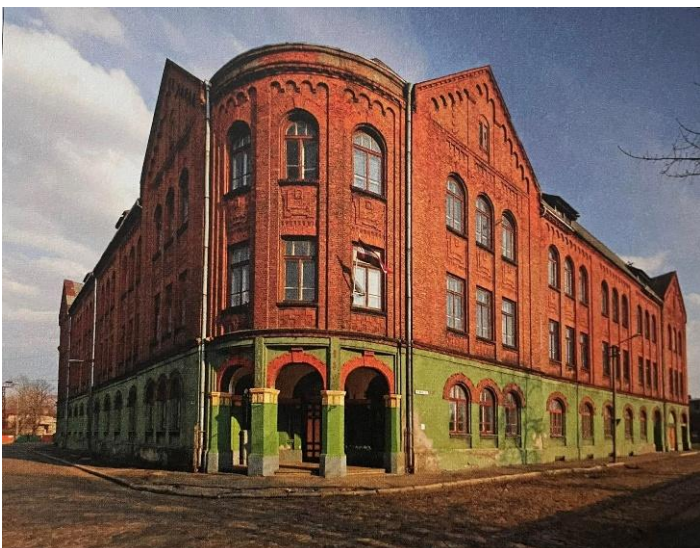
Libaun rautatieasema 1900-luvun alussa talvisessa maisemassa (kadun puolelta).

Libaun rautatieasema nykyasussaan (kadun puolelta).

Emigranttitalo (Baseina iela 9)

Rautatieaseman lähistölle rakennettiin 1900-luvun alussa kaksi emigranttitaloina tunnettua rakennusta. Maailmansodan aikana osoitteessa Baseina iela 9 olevassa talossa sijaitsi saksalainen 124. Sotilassairaala ja sen suomalaisille potilaille tarkoitettu osasto. Emigranttitaloa vinosti vastapäätä Baseina ielan ja Laçpleša ielan risteyksessä on baptistikirkon rakennus, jossa Saara Rampanen hoiti malariapotilaita. Sairaalahoitoa jääkärit saivat myös Nikolain lukion tiloissa. Emigranttitalo ja baptistikirkko sijaitsevat noin 100 metrin päässä rautatieasemalta. Sairaalan henkilökunnan riveissä jääkäreistä pitivät huolta Schwestereinä tunnetut suomalaiset Ruth Munck ja Saara Rampanen. He olivat tutustuneet jääkäreihin jo Mitaun sotasairaalassa ja saivat siirron Libauhun muutama kuukausi jääkäreiden jälkeen. Emigranttitalo on nykyään autio.

Emigranttitalo (Baseina iela 9).

Schwester Saara Rampanen ja suomalaispotilaita.

Emigranttitalo (Baseina iela 9) nykyasussaan.

Bayern kasarmi (Apšu iela 3)

Jääkäripataljoonan neljä jääkärikomppaniaa majoittui Bayern-kasarmiin. Kasarmit olivat vanhoja, kolkkoja ja vetoisia, talvella kylmiä ja kesällä kuumia. Jokaisen komppanian miehistö majoitettiin yhteen saliin, jossa nukuttiin päästä päähän ulottuvilla kaksikerroksisilla lavereilla. Kaappien asemesta käytössä oli avoimet tavarahyllyt. Olosuhteet olivat erityisen otolliset kaikenlaisten sairauksien leviämiseen. Bayern-kasarmin pihalla pidettiin 13.2.1918 Jääkäripataljoona 27:n lakkauttamistilaisuus. Pataljoona kokoontui kasarmin pihalle, jossa kapteeni Ausfeld luki lakkauttamismääräyksen ja piti kiitospuheen. Tämän jälkeen majuri Jernström kohotti koko pataljoonan puolesta eläköön-huudon Saksalle, Saksan keisarille ja armeijalle. Joukko ennalta määrättyjä jääkäreitä otti sitten kapteeni Ausfeldin käsivarsilleen, ja pataljoonan hurratessa lennätti hänet kolme kertaa ilmaan. Lopuksi everstiluutnantti Thesle otti vastaan pataljoonan ja piti lyhyen puheen. Samassa yhteydessä luettiin myös päiväkäsky ylennysluetteloineen. Sen jälkeen pataljoona marssi Trinitatis-kirkossa pidettävään jumalanpalvelukseen ja valatilaisuuteen. Venäläisten rakentamissa punatiilisissä kasarmeissa toimii nykyään orpokoti.

Bayern kasarmin portti.

Bayern kasarmit kuvattuna syyskuussa 2025.

Osassa vanhoja Bayern kasarmeja toimii nykyäänkin vielä, vuonna 1928 toimintansa aloittanut orpokoti. Osa rakennuksista on ollut armeijan käytössä mutta osa vaikuttaa nykyään autioilta.

Hansa kasarmit (Alejas iela 18/20)

Jääkäripataljoonan pioneerikomppania, konekiväärikomppania ja kenttähaupitsijaos majoittuivat noin kilometrin päähän Bayern kasarmista olevaan Hansa-kasarmiin. Konekiväärikomppania sai tosin aluksi tyytyä tilapäiseen majoitukseen kaupungin ulkopuolella. Kesällä 1916 koko pataljoona vietti kaksi malariakaranteeniviikkoa Bayern-kasarmissa. Hansakasarmissa toimii nykyään Liepājan musiikin, taiteen ja muotoilun lukio ja kasarmin harjoituskentän tilalla on puisto.

Hansa kasarmit.

Hansa kasarmit ovat nykyään kokonaan restauroitu.

Jääkäripataljoona 27:n esikuntarakennus (Kurmajas Prospekt 13)

Esikuntarakennus on nykyään entisöity entiseen loistonsa.

Pyhän kolminaisuuden katedraali (Lielā iela 9)

Katedraalissa vihittiin käyttöön jääkärilippu (itsenäisen Suomen ensimmäinen sotalippu) ja jääkärit vanhoivat sotilasvalan valan Suomen valtiolle. Siellä järjestettiin myös Osnabrückin junaonnettomuudessa surmansa saaneiden jääkäreiden muistojumalanpalvelus. Katedraali säästyi sodan tuhoilta ja se on osittain suomalaisten restauroima ja dokumentoima. Seinäjoen ammattikorkeakoulun rakennuskonservointiopiskelijoiden konservointiprojekti toteutettiin 2000-luvun alkuvuosina Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon ja Etelä-Pohjanmaan Jääkäriperinneyhdistyksen aloitteesta. Katedraali on kuuluisa upeista lasimaalauksistaan ja uruistaan, jotka olivat vuoteen 1912 asti olivat koko maailman suurimmat.

Pyhän Kolminaisuuden katedraali syyskuussa 2025.

Libaun entinen saksalainen sotilashautausmaa (Kalpaka iela 87)

Maailmansotien ajan saksalaishaudat ovat jääneet uusien hautojen alle. Sotilashautausmaan muistona on Liepājan pohjoisella, eli Ziemelu kapi -hautausmaalla vuonna 1997 pystytetty muistomerkki. Ensimmäisen maailmansodan aikana Libaun saksalaiselle sotilashautausmaalle haudattiin 478 kaatunutta Saksan armeijan sotilasta. On syytä olettaa, että kolme Libaussa menehtynyttä suomalaisjääkäriä ovat näiden joukossa. Libaussa itsemurhan tekivät jääkäri Bernhard Blomberg ja hilfsgruppenführer Johannes Ammunet. Emigranttitalossa toimineessa sotilassairaalassa umpisuolentulehdukseen menehtyi vaasalainen jääkäri Karl Eskil Hellman.

Vuonna 1997 pystytetty muistomerkki.

Talvisatama

Talvisatama on osa Libaun kauppasatamaa. Jääkärihistoriassa se tunnetaan S/S Arcturuksen lähtösatamana. Sivullisilla ei ole pääsyä satama alueelle. Suomen hallitus lähetti kaksi höyrylaivaa (Arcturus ja Castor) noutamaan jääkäripataljoonan kotimaahan. Laivat saapuivat talvisatamaan 10.2.1918, jossa ne lastattiin sotamateriaalilla ja jääkärien pääjoukolla. Matkaan lähdettiin Trinitatis-kirkon valatilaisuuden jälkeen 14.2.1918. Merimatka olisi vaarallinen jäiden ja Itämerellä olevan Venäjän laivaston vuoksi. Saksalaiset eivät voineet auttaa Venäjän kanssa käytävien rauhanneuvottelujen aikana.

Libaun satama maailmansodan aikana.

Libaun sotasataman hallintorakennus.

Vapaa-ajan vietto paikkoja

Sotilaselo Libaussa maailmansodan aikaan ei ollut helppoa. Koti-ikävä, epävarmuus tulevastakin, sekä kaikenlaiset huhut vaivasivat. Lisäksi pataljoonan sisäiset jännitteet, varsinkin ruotsinkielisen päällystön ja rivijääkäreiden välillä aiheuttivat omia ongelmiaan. Miehistöä kiusasi myös jatkuva nälkä, silloisen laskelman mukaan päivittäinen muona annos oli vain 2500 kaloria. Määrä on vähäinen raskaaseen palvelukseen osallistuville nuorille miehille. Nälkä johti osaltaan kahden jääkäarin itsemurhaan. Jääkärit muistelivat kuitenkin Libaussa vietettyä aikaa lämmöllä ja tekivät jo 20-luvulla matkoja Libaun tutuille paikoille. Monet näistä paikoista tuhoutuivat toisen maailmansodan pommituksissa.

Krogs "Zelta enkurs", 1917. - 1918. gads, Liepāja

Suomalaisten jääkäriveteraanien ryhmä ravintola Kultaisen Ankkurin edustalla kesäkuussa 1922. Kultaisen ankkurin perusti 1900-luvun alkuvuosina paikallinen olutpanimon omistaja. Paikka ravintolalle löytyi omasta olutvarastosta. Olemassaolonsa aikana se oli tunnettu vähemmän hienon väen kapakkana, jonka asiakaskunta koostui merimiehistä, ahtaajista, ilotytöistä, uhkapelureista, yms. Libaun poliisin arkistoissa Kultaisen Ankkurin tapahtumiin on kirjattu muun muassa tappeluita, laitonta uhkapeliä, ja vähintään yksi itsemurha. Rakennus tuhoutui neuvostoilmavoimien pommituksissa joulukuussa 1944.

Ruusuaukio

Kaupungin keskustassa sijaitsee Libaun sydämeiksi kutsuttu Ruusuaukio. Aukiota reunustaneet vanhat talot tuhoutuivat toisen maailmansodan pommituksissa. Niiden joukossa oli muun muassa jääkäreiden suosiossa ollut Hotelli-ravintola Petersburg. Jääkärien jakautuminen varallisuuden mukaan näkyi vapaa-ajan vietossa. Päällystö vietti vapaa-aikansa kaupungin lukuisissa laadukkaissa ravintoloissa Ruusuaukion ympäristössä tai meren rannan tuntumassa. Tavalliset jääkärit viettivät yleensä aikaa satama-alueella sijainneen Kultaisen Ankkurin kaltaisissa vaatimattomissa ravintoloissa.

Hotelli Petersburgin ravintolan antimista nauttivat erityisesti varoissaan olevat jääkärit. Löytyipä ravintolan pöydästä eräänä iltana joitakin päiviä puntiksella ollut äkkirikastunut suomalaisjääkäri häntä etsimään lähetetyt sotilaat seuranaan. Jääkärikapteeni Sulo Veikko Pekkola on ikuistanut eloisasti kyseisen tapahtumasarjan Ihmisten kiusana - kirjaansa. Toisen maailmansodan aikana tuhoutuneen Hotelli Petersburgin paikalle on sittemmin rakennettu Hotelli Liva.

Hotel de Roman kahvila ja ravintola olivat myös suosittuja jääkäreiden keskuudessa. Hotelli on edelleen toiminnassa nimellä Art Hotel Roma.

Art Hotel Roma <https://www.arthotelroma.lv/>

Kylpylä Kurhaus ja Libaun rantapuisto

Kylpylä Kurhaus sijaitsi upean rantapuiston kupeessa, parin kilometrin päässä kaupungin keskustasta ja Ruusuaukiosta. Kurhausissa viihtyi pataljoonan päällystö, varakkaammat jääkärit sekä kaupungissa olevien saksalaisjoukkojen upseeristo. Schwester Ruth Munck vietti Kurhausissa usein iltaa jääkäripäällystön seurassa. Myös jääkäri Sam Sihvo ja JP 27:n salonkiorkesteri esiintyi Kurhausissa. Heinäkuussa 1917 Kurhaus oli Kuurinmaan mestaruuskisojen näyttämö. Järjestelyistä vastasi Libaussa oleva merivoimien yksikkö. Kisoissa kilpailtiin painissa, painonnostossa, ja nyrkkeilyssä. Jääkäripataljoona 27 saavutti kisoissa suuren mitalimäärän ja paljon mainetta. Suomalaisotilaat voittivat kaksi kevyempää painisarjaa, hopeaa tuli raskaassa sarjassa. Kilpailijoita kisoihin oli tullut Saksasta saakka. Kurhausin takana oleva rantapuisto ja kilometrien pituinen hiekkaranta on tänäkin päivänä suosittu vapaa-ajan viettopaikka. Jääkärikirjallisuuden perusteella rantapuisto ja komea hiekkaranta oli jääkärien ja Schwesterien mieleen. Ei ihme. Rantapuistossa tulevaisuutta pohti jääkäri Sam Sihvo yhdessä Sabinan kanssa Zeppelinin leijaillessa hiljaa kesätaivaalla. Rannalla Heikki Nurmio sai inspiraation Jääkärimarssin sanoitukseen vaadittuun viimeistelyyn. Kurhausin rakennus tuhoutui tulipalossa vuonna 1937.

Kurhausille pääsi aikanaan raitiovaunulla.

Kenttäbordellit

Libaussa vapaa-ajan vieton antoi oman sävynsä bordellit, joita kaupungissa oli kuusi virallista ja useita epävirallisia. Yksi Saksan armeijan kenttäbordelleista sijaitsi osoitteessa Sonnenstraße 3, kadun latvian kielinen nimi on Saules iela, eli Aurinkokatu. Suomalaisjääkärit käyttivät bordelleista nimitystä paja. Saksalaiset olivat luoneet järjestelmän, jossa tietyt bordellit oli varattu

pelkästään sotilaiden käyttöön – muiden tarjolla olleiden palveluiden käyttämisestä rangaistiin. Näin voitiin kontrolloida asiakkaiden ja henkilökunnan hygieniaa. Kondomien käyttö oli asiakkaille pakollista, samoin intiimialueiden desinfiointit sekä lääkintäaliupseerin tarkastukset. Rangaistuksen pelko ei kuitenkaan estänyt joitakin jääkäreitä hankkimasta sukupuolitauteja ns. vapailta markkinoilta. Libaulaisessa bordellissa elantonsa joutui sotavuosien kurimuksessa hankkimaan elantonsa myös muuan Sabina Urkutniewitz, Sam Sihvon rakastettu ja Jääkärin morsian - laulunäytelmän Sabinan esikuva. Samassa bordellissa joutui työskentelemään myös Sabinan pikkusisko.

Jääkärin morsiamen nuoret rakastavaiset.

Mikko Porvali kertoo kirjassaan Rautasormus ja muita rakkaustarinoita sotavuosilta, että aidosta Sabinasta ei tiedetä paljoakaan, ilmeisesti hän kuoli keuhkotautiin vuonna 1920. Näytelmän Sabinan piirteet luultavasti mukailevat esikuvansa elämänkulkua. Jääkärin morsiamen Sabina on Kaunasin lähelle luostariin pakkotyöhön määrätty 17-vuotias irtolaisnainen, joka päätyy tanssijattareksi libaulaiseen kahvilaan. Hänen äitinsä on gruusialainen ja isä liiviläinen, ja perhe on menestynyt hyvin ennen maailmansodan syttymistä.

Pääasiallisena lähteenä on käytetty Suomen Sotahistoriallisen Seura ry:n syyskuussa 2025 järjestämän Libaun matkan aineistoa, jonka on koostanut Yrjö Lehtonen. Materiaalia on täydennetty lisäksi Internetistä löytyvistä lähteistä, sekä kirjoittajan arkistosta.

Akateemisen Karjala-Seuran Perinneyhdistys ry:n matkalla Libaussa heinäkuussa 2026, Mika Hakanpää